

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

АРТЕМЕНКО ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 342.95

**ОРГАНИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Дніпро – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий консультант –

доктор юридичних наук, професор

Рябченко Олена Петрівна,

Університет державної фіскальної служби України,

начальник кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент НАПрН України,

заслужений діяч науки і техніки України

Тищенко Микола Маркович,

Інститут права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»,

професор кафедри адміністративного та інформаційного права;

доктор юридичних наук, професор

Миронюк Роман Вікторович,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,

професор кафедри адміністративного права,

процесу та адміністративної діяльності;

доктор юридичних наук, професор

Джафарова Олена В'ячеславівна,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

професор кафедри адміністративної діяльності поліції.

Захист відбудеться 29 червня 2017 р. о 09-00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 8.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

Автореферат розісланий 26 травня 2017 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В.С. Березняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Докорінні зміни, які відбулись на теренах нашої держави, стали підґрунтям для оновлення концептуальних підходів щодо ролі держави та її інституцій в забезпеченні реалізації прав і свобод людини і громадянина та їх охороні. Ключовим в цьому аспекті є зміна орієнтирів в публічному управлінні, побудова нової європейської держави із позбавленням влади монополії у вирішенні суспільно-значимих питань.

Концептуальна модернізація державотворчих процесів пов'язана із впливом багатьох чинників як теоретичного так практичного характеру. По-перше, необхідності введення в правовий обіг категорії, яка найбільшою мірою охоплює суб'єктів, наділених повноваженнями щодо забезпечення публічного інтересу. Такою у сучасних наукових дослідженнях розглядається категорія «органи публічної адміністрації», адаптована до вимог Копенгагенських критеріїв та є відповідною умовам набуття Україною повноправного членства в ЄС. По-друге, зміни, що відбуваються у публічному управлінні, вимагають концептуального перегляду підходів відносно процесуальної регламентації діяльності суб'єктів, діяльність яких спрямована на реалізацію функцій держави, що об'єктивує необхідність визначення предмета та структури адміністративно-процесуального права. По-третє, потребує теоретичного обґрунтування сутність і зміст процесуальної форми в діяльності органів публічної адміністрації, що позначається, зокрема, на відсутності у чинному законодавстві чіткого регулювання адміністративно-процесуальної форми. Чинне адміністративне законодавство містить значну кількість нормативно-правових актів різної юридичної сили, в яких урегульовано особливості процедур реалізації владних повноважень органами державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів, до компетенції яких належить виконання функцій держави у певних сферах. Вказане визначає необхідність уніфікації відповідних процедур, формування єдиного наукового підходу до визначення адміністративно-процесуальних форм, зважаючи на необхідність здійснення поділу цих форм на стадії, узагальнити форми участі публічної адміністрації в публічному управлінні, які регулюють адміністративно-процесуальні норми. По-четверте, у сучасних наукових дослідженнях недостатньо теоретично опрацьовано сутність категорії «адміністративно-процесуальна правосуб'єктність органів публічної адміністрації», що негативно впливає на практику правозастосування. Все наведене вище є підґрунтям для узагальнення наукових напрацювань щодо сутності органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права.

Загальні питання визначення суб'єкта права, в тому числі адміністративного права і процесу, були розкриті в роботах С. С. Алексєєва,

В. Б. Авер'янова, Г. В. Атаманчука, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, В. М. Бевзенка, О. І. Безпалової, Л. К. Воронової, А. М. Волошука, В. М. Гаращука, В. М. Горшенева, В. Л. Грохольського, Е. Ф. Демського, О. В. Джафарової, Є. В. Додіна, А. І. Єлістратова, В. В. Зуй, Ю. М. Козлова, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. Є. Користіна, Є. Б. Кубка, О. В. Кузьменко, Д. М. Лук'янця, Р. С. Мельника, О. І. Миколенка, Р. В. Миронюка, Т. П. Мінки, Н. Р. Нижник, В. І. Олефіра, В. Ф. Опришка, М. П. Орзіха, Ю. С. Педька, Д. В. Приймаченка, О. П. Рябченко, А. О. Селіванова, Ю. О. Тихомирова, М. М. Тищенко, О. І. Харитонової, Ю. С. Шемшученка, Х. П. Ярмакі та ін.

Окремо слід підкреслити, що сучасна доктрина адміністративного права ще не збагачена науковим аналізом, предмет якого становить проблема сутності, змісту органів публічної адміністрації, їх видів та форм діяльності. Творчий пошук науковців спрямовувався, в багатьох випадках, на вивчення сутності і змісту органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративного права, їх особливостей та видів тощо. Однак сформована теоретична модель залучення до реалізації публічних функцій юридичних осіб публічного та приватного права як суб'єктів адміністративно-процесуального права складатиме підґрунтя розробки системних змін до чинного законодавства.

Таким чином, наукову актуальність набуває питання про виділення та обґрунтування системи органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, що означає необхідність теоретичної модернізації підходів до визначення та характеристики категорії суб'єктів адміністративно-процесуальних відносин.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження сформульована відповідно до положень Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», Указів Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»», «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» та є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ «Забезпечення прав і свобод людини в сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (державний реєстраційний номер – 0114U004012) і складовою частиною комплексної науково-дослідної теми Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування ОВС в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер – 0114U004015).

Мета і задачі дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб спираючись на критичне опрацювання існуючих доктрин та концепцій, сучасного стану вітчизняного законодавства у порівнянні із

міжнародним розкрити сутність, визначити коло органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права та встановити основні риси їх діяльності, розробити пропозиції щодо змін до чинного адміністративного матеріального та процесуального законодавства.

Визначена мета дослідження уможливила постановку та вирішення наступних *задач*:

- з'ясувати ступінь наукової розробленості проблеми визначення поняття та характеристики органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права;

- охарактеризувати адміністративно-процесуальний статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права;

- здійснити класифікацію органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права та визначити правові засади їх діяльності;

- визначити напрямки діяльності суб'єктів публічної адміністрації та її процесуальні форми;

- встановити сутність та здійснити характеристику адміністративно-процесуальної правосуб'єктності органів виконавчої влади;

- виокремити процесуальні форми діяльності органів виконавчої влади;

- з'ясувати сутність адміністративних актів органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративно-процесуального права;

- окреслити коло адміністративно-процесуальних відносин за участю органів місцевого самоврядування;

- визначити адміністративну процесуальну правосуб'єктність органів місцевого самоврядування;

- розкрити правову природу адміністративних актів органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративно-процесуального права;

- визначити місце та особливості громадських об'єднань в системі органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права;

- встановити особливості адміністративної процесуальної правосуб'єктності громадських об'єднань як учасників судового адміністративного процесу;

- з'ясувати особливості участі громадських об'єднань як суб'єктів управлінського та деліктного процесів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері діяльності органів публічної адміністрації.

Предметом дослідження є органи публічної адміністрації як суб'єкти адміністративно-процесуального права.

Методи дослідження. Методологія дослідження визначена оптимальним поєднанням загальних і спеціальних методів наукового пізнання, що дозволяє сформулювати цілісне наукове уявлення про юридичну форму

соціальних явищ, що супроводжують розвиток держави. *Логіко-семантичний метод* покладено в основу формування категорій і понять, зокрема: «державне управління», «публічна адміністрація», «адміністративно-процесуальне право», «процесуальні форми», «адміністративні акти» (п. 1.1). *Системний метод* використовувався під час визначення загальних засад функціонування суб'єктів державного управління, адміністративних органів та публічної адміністрації України (пп. 1.2–1.4). *Порівняльно-правовий метод* використано для дослідження особливостей адміністративно-процесуальної правосуб'єктності органів публічної адміністрації (пп. 2.1, 3.2, 4.2). *Аналіз і синтез* застосовувався при визначенні сучасного стану та напрямів розвитку адміністративно-правового регулювання функціонування публічної адміністрації України (п. 1.4, п. 3.3). *Метод групування та структурно-логічний метод* допомогли з'ясувати особливості діяльності окремих органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права (Розділи 2, 3, 4). *Системно-структурний метод* уможливив характеристику процедури прийняття та реалізації адміністративних актів органами публічної адміністрації як суб'єктами адміністративно-процесуального права (пп. 2.3, 3.3, 4.3). *Метод документального аналізу* використовувався для виокремлення існуючих проблем та шляхів вдосконалення сучасної доктрини побудови нової моделі та системи органів публічної адміністрації в Україні.

Нормативну базу дисертації формують Конституція України, нормативно-правові акти чинного законодавства на рівні законів, підзаконних актів, міжнародних договорів, ратифікованих у встановленому порядку, спрямованих на формування та запровадження нової моделі органів публічної адміністрації в Україні як суб'єктів адміністративно-процесуального права, відповідне законодавство зарубіжних держав, а також матеріали судової практики. *Інформаційну та емпіричну базу* дослідження становлять узагальнення практики адміністративно-процесуальної діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадських об'єднань як суб'єктів адміністративно-процесуального права.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим монографічним дослідженням, в якому комплексно опрацьовано існуючі доктрини та концепції сучасного стану вітчизняного законодавства у порівнянні із міжнародним щодо розкриття сутності, призначення та кола органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права та встановлено основні риси їх діяльності, розроблено пропозиції щодо змін до чинного адміністративного матеріального та процесуального законодавства. Новизну дисертаційного дослідження відображають постановка і вирішення таких питань:

уперше:

– з'ясовано ступінь наукової розробленості проблеми щодо визначення поняття та характеристики органів публічної адміністрації як суб'єктів

адміністративно-процесуального права. Запропоновано визначення органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, що являють систему органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, а також інших суб'єктів, яким делеговано відповідні повноваження щодо здійснення публічно-управлінських функцій з метою забезпечення публічного інтересу, охорони і захисту прав й свобод людини і громадянина;

– визначено основні ознаки органу публічної адміністрації як суб'єкта адміністративно-процесуального права, які систематизовані у дві групи: загальні і особливі. Загальними є ознаки, що визначають належність суб'єктів до органів публічної адміністрації, а особливими – ті, які притаманні вказаним суб'єктам як учасникам адміністративно-процесуальних відносин. До загальних ознак віднесені: а) мета створення – реалізація публічного інтересу держави і територіальних громад, а також гарантування прав, свобод фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб; б) компетенція владно-розпорядчого характеру, яка встановлена чинним законодавством; в) переважно організаційна відокремленість. Серед особливих ознак виділено: а) наділення певним обсягом адміністративно-процесуальної компетенції, необхідної для реалізації мети створення; б) наявність тісних зв'язків з іншими суб'єктами адміністративно-процесуального права; в) нормативно-правове закріплення здатності бути суб'єктом адміністративно-процесуальних відносин;

– охарактеризовано адміністративно-процесуальний статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права. Визначено його структуру, що складають такі елементи: а) цільовий (призначення, завдання, напрямки діяльності); б) структурно-організаційний (організаційна побудова, порядок узгодження дій, лінійні та функціональні зв'язки); в) компетенційний, основою якої є адміністративно-процесуальна правосуб'єктність; г) деліктний;

– здійснено класифікацію органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права за такими критеріями: а) функціональним призначенням; б) порядком створення; в) в залежності від наявності або відсутності владних повноважень; г) в залежності від території впливу; д) відповідно адміністративно-процесуальній правосуб'єктності; е) за суб'єктом утворення (державна, територіальна громада, юридичні та фізичні особи публічного та приватного права); є) за строками функціонування (постійні та тимчасові); ж) за колом адміністративно-процесуальних відносин, в яких бере участь певний суб'єкт; з) залежно від процесуальної форми прийняття рішень та інші;

– визначено напрямки діяльності органів публічної адміністрації та її процесуальні форми на підставі обґрунтування положення про адміністративно-процесуальну форму як зовнішній вияв цілеспрямованої

діяльності органів публічної адміністрації, що здійснюється на підставі адміністративно-процесуальних норм, з метою виконання покладених на них публічних функцій;

– запропоновано визначити зміст адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів публічної адміністрації із визнанням їх процесуальних прав і обов'язків у сфері публічного управління як позитивного так і негативного (юрисдикційного) характеру;

– доведено доцільність виділення двох видів юрисдикційних процесуальних форм діяльності органів публічної адміністрації: судові та позасудові. Перші стосуються участі зазначених органів у адміністративному судовому процесі як суб'єктів владних повноважень. Позасудові юрисдикційні процесуальні форми діяльності стосуються провадження у справах про адміністративні правопорушення, дисциплінарного провадження та провадження за зверненнями (скаргами) осіб;

– сформульовано пропозиції та рекомендації щодо внесення змін до Законів України «Про громадські об'єднання», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеве самоврядування в Україні», а також спрямовані на систематизацію нормативно-правових актів, що стосуються процесуальної регламентації діяльності органів публічної адміністрації;

удосконалено:

– положення про неюрисдикційні процесуальні форми діяльності органів виконавчої влади, які необхідно пов'язувати із: 1) прийняттям нормативних та адміністративних актів; 2) сервісними провадженнями (з надання адміністративних послуг, дозвільні, реєстраційні, атестаційні, установчі); 3) контрольно-наглядовими; 4) провадженнями зі звернень громадян позитивного спрямування;

– підхід щодо виділення адміністративно-процесуальних відносин, суб'єктами яких є органи місцевого самоврядування за критерієм гарантування прав, свобод фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб. Доведено доцільність визначення видів адміністративно-процесуальних норм, які регулюють управлінські, судочинні та деліктні процесуальні відносини, що дозволило вказати про відповідні види відносин як адміністративно-процесуальних;

– положення про адміністративну процесуальну правоздатність та адміністративну процесуальну дієздатність громадських об'єднань, яка може виникати до відкриття провадження в адміністративній справі за адміністративним позовом, а правосуб'єктність свідка в адміністративному процесі може здійснюватися лише членами громадських об'єднань;

дістало подальшого розвитку:

– положення, які покладені в основу характеристики адміністративно-процесуального статусу органу публічної адміністрації та впливають із соціального призначення й мети діяльності зазначених органів. Невід'ємний

зв'язок матеріальних і процесуальних відносин, матеріального і процесуального статусу, а також універсальний характер елементів адміністративно-процесуального статусу визначив необхідність проведення характеристики статусу, виходячи із сутності і змісту адміністративної процесуальної правосуб'єктності, адміністративної процесуальної правоздатності та адміністративної процесуальної дієздатності;

- визначення адміністративно-процесуальної діяльності органів публічної адміністрації як такої, що заснована принципах верховенства права, законності, відкритості, доступності, гарантованості прав, свобод фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб, оптимального поєднання приватних та публічних інтересів. Такий підхід спирається на баланс «людиноцентристської» та «соціоцентристської» концепцій в адміністративно-правовому регулюванні, що визначає відповідну цілеспрямовану діяльність органів публічної адміністрації;

- систематизація органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права залежно від виконуваних ними функцій: Кабінет Міністрів України; центральні та місцеві органи виконавчої влади; органи виконавчої влади зі спеціальним статусом; колегіальні органи державної влади; органи місцевого самоврядування; інші юридичні особи публічного та приватного права, наділені власними або делегованими повноваженнями;

- характеристика адміністративних актів органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративно-процесуального права;

- визначення адміністративно-процесуальної правосуб'єктності органів місцевого самоврядування;

- місце та особливості діяльності громадських об'єднань в системі органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права. Доведено, що особливість адміністративно-деліктних проваджень за участю громадських об'єднань проявляється в тому, що чинне законодавство України передбачає адміністративну відповідальність для громадських об'єднань, суб'єктами якої є: 1) юридичні особи (Кодекс цивільного захисту України, Податковий кодекс України); 2) окремі члени або керівники громадських об'єднань (Кодекс України про адміністративні правопорушення);

- пропозиції щодо внесення змін і доповнень до проектів Адміністративно-процедурного кодексу України та Закону України «Про нормативно-правові акти», розробки проекту Закону «Про систему органів публічної адміністрації».

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшої розробки теорії органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права

(акти впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 11.04.2016, Національної академії внутрішніх справ від 06.04.2016, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 24.05.2016);

– правотворчості – для визначення основних напрямів розвитку та подальшого нормативного закріплення системи органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права (довідка Науково-дослідного інституту публічного права від 11.04.2016);

– правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності функціонування органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права щодо забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб;

– у навчальному процесі – для підготовки лекцій, навчальних посібників, а також підручників з дисципліни «Адміністративне право України» (акти впровадження Маріупольського інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом від 16.05.2016, Національної академії внутрішніх справ від 06.04.2016 р., Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 24.05.2016).

Апробація результатів дисертації. Результати проведеного дослідження, його основні висновки й узагальнення були оприлюднені на науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема: «Головні напрямки систематизації та вдосконалення законодавства України» (Київ, 2012); «Національне та міжнародне право в сучасному вимірі» (Запоріжжя, 2012); «Актуальні проблеми адміністративного права та процесу» (Донецьк, 2012); «Актуальні питання державно-правового будівництва України» (Львів, 2012); «Людина, суспільство, держава : публічно-правовий аспект» (Миколаїв, 2012); «Актуальні правові та організаційні проблеми публічного управління та судочинства» (Кіровоград, 2013); «Актуальні питання адміністративної діяльності органів внутрішніх справ» (Харків, 2013); «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми» (Харків, 2014); «Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики» (Одеса, 2014); «Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави» (Харків, 2014); «Сучасний стан та перспективи розвитку адміністративного права та процесу» (Одеса, 2014); «Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України» (Харків, 2015); «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми» (Харків, 2016); «Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави» (Харків, 2016); «Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни» (Харків, 2016).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладені в сорока трьох публікаціях, з яких: одна монографія, двадцять дві статті опубліковано у наукових фахових юридичних виданнях України, п'ять статей

– у наукових виданнях інших держав, п'ятнадцяти тез доповідей і повідомлень на конференціях та семінарах.

Структура та обсяг дисертації зумовлена метою й характером дослідження і складається зі вступу, чотирьох розділів, що містять тринадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 433 сторінки, з яких 353 сторінки основного тексту. Список використаних джерел налічує 566 найменувань і займає 61 сторінку. Додатки розміщено на 19-и сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими програмами, планами та темами, мета й задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, окреслюються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, вказується на особистий внесок здобувача, наводяться відомості про апробацію результатів дослідження та публікації.

Розділ 1 «Методологічні засади дослідження сутності органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права» складається з чотирьох підрозділів, у яких досліджено ступінь наукової розробленості проблеми визначення поняття та здійснення характеристики органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, визначено адміністративно-процесуальний статус зазначених органів та запропоновано їх класифікацію та визначено правові засади їх здійснення, окреслено напрямки діяльності суб'єктів публічної адміністрації та її процесуальні форми.

Підрозділ 1.1 «Ступінь наукової розробленості проблеми щодо визначення поняття та характеристики органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права» присвячено критичному аналізу наукових підходів щодо сутності категорії «суб'єкт державного управління» та необхідності запровадження нової категорії, що позначає суб'єктів, діяльність яких спрямована на реалізацію публічних функцій держави. З цією метою з'ясовано сутність та зміст категорій «органи державної влади», «публічна адміністрація», «органи публічної адміністрації» як похідних від загальних категорій «державна», «державне управління», «публічне управління». Доведено необхідність уведення у науковий обіг уніфікованої категорії, яка позначає суб'єктів, що реалізують публічний інтерес, а саме – «органи публічної адміністрації».

Окрему увагу у підрозділі приділено визначенню особливостей становлення та змістового наповнення категорії «органи публічної адміністрації». Для цього було проаналізовано ознаки, характерні для публічної адміністрації за правом Європейського Союзу. Також було

досліджене співвідношення категорій «публічна адміністрація» та «органи публічної адміністрації». Доведено ширший зміст категорії «публічна адміністрація» порівняно із категорією «органи публічної адміністрації», оскільки охоплює всіх суб'єктів, діяльність яких спрямована на реалізацію публічних функцій держави, в тому числі – фізичних і юридичних осіб публічного та приватного права із делегованими повноваженнями на підставі національного законодавства, а також на підставі відповідних договорів. Увага була приділена органам публічної адміністрації, які найчастіше є суб'єктами адміністративно-процесуальних відносин, що дозволило виділити проблеми в правозастосуванні.

Здійснено систематизацію наукових поглядів щодо розуміння категорій «адміністративний процес», «адміністративно-процесуальне право», «адміністративна процедура», «адміністративно-процесуальна форма». Доведено, що «широкий підхід» до розуміння адміністративно-процесуального права є на сьогодні найбільш прийнятним, оскільки розкриває функціональне призначення останнього як самостійної галузі права. Під час дослідження було запропоновано авторське визначення адміністративно-процесуального права, його предмету, принципів та структури.

Доведено, що адміністративно-процесуальне право має свою систему, первісним елементом якого є адміністративно-процесуальна норма, регулюючий вплив якої співпадає з метою адміністративно-процесуального права, а саме практична реалізація норм адміністративного права у сфері публічного управління, тобто перетворення норм матеріального адміністративного права в площину практичної реалізації певного права особи.

Зроблено висновок, що система адміністративно-процесуального права знаходиться на етапі формування та складається із адміністративно-процесуальних норм, інститутів та підгалузей і є по суті такою, що пов'язана із матеріальними нормами адміністративного права. Визначене коло та особливості адміністративно-процесуальних відносин, суб'єктами яких є органи публічної адміністрації.

У підрозділі 1.2 «Адміністративно-процесуальний статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права» досліджуються загальнотеоретичні засади адміністративно-процесуального статусу органу публічної адміністрації, спираючись на ключові теоретичні положення щодо характеристики елементів процесуального статусу, а саме: залежність статусу від соціальної ролі суб'єкта; універсальний характер елементів; невід'ємний зв'язок матеріальних і процесуальних відносин та матеріального і процесуального статусу. Запропоновано визначення терміна «адміністративно-процесуальний статус органу публічної адміністрації» та встановлено його структуру.

Доведено, що компетенція як один із ключових елементів процесуального статусу органів публічної адміністрації у сфері управлінського

адміністративного процесу поділена на: 1) адміністративну процесуальну правосуб'єктність щодо публічно-сервісної діяльності (надання адміністративних послуг); 2) адміністративну процесуальну правосуб'єктність щодо підзаконної правотворчості; 3) адміністративну процесуальну правосуб'єктність щодо контрольно-наглядової діяльності; 4) адміністративну процесуальну правосуб'єктність щодо роботи зі зверненнями громадян позитивного характеру.

Обґрунтовано, що однією з визначальних умов участі органів публічної адміністрації в адміністративно-процесуальних відносинах є наявність у них адміністративної процесуальної правосуб'єктності. Наголошено, що основним елементом процесуального статусу органу публічної адміністрації є процесуальні права та обов'язки, але реалізація процесуального статусу починається з моменту виникнення адміністративної правосуб'єктності. Визначено, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність органу публічної адміністрації не є окремим елементом їх статусу, а є підставою для його реалізації.

До ознак адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів публічної адміністрації віднесено: 1) зв'язок з публічно-владною діяльністю; 2) реалізація процесуальних прав і обов'язків, що становлять зміст адміністративної процесуальної правосуб'єктності у сфері публічного управління, як позитивного так і юрисдикційного характеру; 3) закріплення в нормах адміністративного права і реалізація в адміністративно-процесуальних правовідносинах; 4) наявність конкретної адміністративної процесуальної правоздатності.

Доведено, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність, об'єднуючи у собі правомочності процесуальної правоздатності і дієздатності, характеризує обсяг процесуальних прав й обов'язків суб'єктів адміністративно-процесуальних правовідносин.

У підрозділі 1.3 «Класифікація органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права та правові засади їхньої діяльності» доведено, що наявність єдиної мети та спільних загальних завдань щодо виконання публічних функцій держави обумовлює доцільність застосування системного підходу до виділення критеріїв і подальшої систематизації органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права. Запропоновано класифікаційні критерії поділу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, які найбільш повно розкривають специфіку адміністративної процесуальної правосуб'єктності в залежності від виду адміністративно-процесуальних відносин.

Доведено, що до органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права доцільно відносити: Кабінет Міністрів України; центральні та місцеві органи виконавчої влади; органи виконавчої

влади зі спеціальним статусом; колегіальні органи державної влади; органи місцевого самоврядування; інші юридичні особи публічного та приватного права, наділені власними або делегованими повноваженнями.

Виділено особливості діяльності органів публічної адміністрації, які є суб'єктами адміністративно-процесуального права: 1) спрямованість їх діяльності на вирішення індивідуально-конкретної справи, яка пов'язана із реалізацією прав, свобод та законних інтересів певної групи або окремих фізичних та юридичних осіб, що закріплені в Конституції України або захисту зазначених прав у випадках їх порушення; 2) коло процесуальних прав і обов'язків при реалізації або захисті певного права повинно встановлюватися виключно законодавчими актами і забезпечуватися примусовою силою держави; 3) обов'язковим учасником є тільки той орган публічної адміністрації, який безпосередньо наділений відповідною адміністративною процесуальною правосуб'єктністю; 4) наявна система процесуальних гарантій законного та обґрунтованого вирішення індивідуально-конкретних справ тощо.

Окрему увагу в підрозділі приділено аналізу нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права шляхом виокремлення та аналізу групи нормативно-правових актів, в залежності від запропонованої структури адміністративно-процесуального права. Розглянуто перспективи розвитку законодавства, яке спрямоване на розробку та законодавче закріплення чіткої, виваженої, науково обґрунтованої, ефективної процесуальної форми розгляду індивідуально-конкретних справ у сфері публічного управління.

У підрозділі 1.4 *«Напрямки діяльності суб'єктів публічної адміністрації та її процесуальні форми»* доведено, що діяльність органів публічної адміністрації має ознаки правової форми: пов'язана із розглядом юридичної справи; здійснення на підставі норм права; наявність правових наслідків. Обґрунтована належність правової форми до адміністративно-процедурної. Спираючись на існуючі наукові підходи щодо визначення адміністративної процедури, правової форми, а також положень проекту Адміністративно-процедурного кодексу України у різних редакціях, виокремлено основні ознаки адміністративно-процедурної форми.

Надана характеристика адміністративно-процесуальним правовідносинам, що виникають у сфері управлінського адміністративного процесу, адміністративно-деліктним правовідносинам та в рамках адміністративного судочинства за участю органів публічної адміністрації. Розглянуто правовідносини, що виникають у сфері публічного управління, однак набувають окремих рис адміністративно-процесуальних правовідносин, оскільки реалізують адміністративно-процесуальні правові норми (прийняття адміністративних актів; укладання, виконання, зміна, розірвання та припинення адміністративних договорів; надання адміністративних послуг).

Обґрунтовано, що адміністративно-деліктні правовідносини виникають у зв'язку із вчиненням адміністративного проступку або іншої неправомірної діяльності у сфері публічного управління, що охоплюється відносинами, на які поширюється сфера дії КУпАП або інших законодавчих актів, в яких визначені склади протиправних дій, за які передбачена адміністративна відповідальність.

Розділ 2 «Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративно-процесуального права» присвячено з'ясуванню системи органів виконавчої влади, визначенню їх адміністративної процесуальної правосуб'єктності, досліджено процесуальні форми діяльності органів виконавчої влади, охарактеризовано сутність та види адміністративних актів органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративно-процесуального права.

У підрозділі 2.1 *«Адміністративна процесуальна правосуб'єктність органів виконавчої влади»* з метою з'ясування поняття та особливостей адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів виконавчої влади були проаналізовані базові категорії «система», «виконавча влада», «органи виконавчої влади», «адміністративна правосуб'єктність» на основі яких запропоновано поняття останніх.

Доведено, що характерними рисами органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративно-процесуального права є: 1) цілісність елементів; 2) їх взаємозалежність (один суб'єкт формує державну політику, інший її реалізує, а третій здійснює контроль за законністю діяльності останніх); 3) визначення компетенції та процесуальних повноважень, залежно від місця в ієрархічно побудованій системі органів виконавчої влади та виконуваних завдань й функцій; 4) динаміка взаємовідносин між елементами системи та зовнішнім середовищем; 5) організаційна відокремленість та самостійність але при цьому їх діяльність урівноважена засобами парламентського, президентського та судового контролю; 6) виконавчо-розпорядчий характер діяльності, підзвітність, підпорядкованість та підконтрольність вищим органам; 7) похідним від конституційно-правового статусу органів виконавчої влади є їх статус як основного (провідного) інституту публічного управління; 8) реалізація процесуальної компетенції органами виконавчої влади на підставах, встановлених чинним законодавством, у межах владної діяльності, що здійснюється постійно, цілеспрямовано, динамічно у взаємодії із іншими інститутами держави; 9) має місце територіальна визначеність меж реалізації адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів виконавчої влади; 10) універсальність органів виконавчої влади, яка проявляється у компетенції щодо прийняття правових актів нормативного та індивідуального характеру. Останні приймаються під час реалізації у процесуальній формі владних повноважень неюрисдикційного і юрисдикційного змісту; 11) професіоналізм працівників органів виконавчої влади, тобто діяльність зазначених органів здійснюється спеціально утвореними і підготовленими суб'єктами

(посадовими особами).

Виділено особливості процесуальних прав органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративно-процесуальних відносин: 1) наявність адміністративної процесуальної правосуб'єктності; 2) метою реалізації останніх є вирішення індивідуально-конкретних справ у сфері публічного управління; 3) зазначені права реалізуються в адміністративно-процесуальних управлінських, деліктних відносинах та в судовому адміністративному процесі; 4) мають нормативно-правове закріплення міри належної поведінки; 5) наявність процесуальних прав обов'язково кореспондується з відповідними обов'язками іншого учасника адміністративно-процесуальних правовідносин; 6) реалізація процесуальних прав гарантується процесуальними гарантіями щодо носія кореспондуючого обов'язку; 7) ці права належать як органу виконавчої влади, який ініціює зазначені процесуальні правовідносини, так і учаснику, відповідно до звернення якого розпочато зазначені правовідносини тощо. До особливостей процесуальних обов'язків органів виконавчої влади віднесено наступні: 1) такі обов'язки є необхідною, належною поведінкою посадових осіб органів виконавчої влади; 2) вони покладаються з метою виконання встановлених законодавством завдань та функцій; 3) ці обов'язки реалізуються у процесуальних адміністративних правовідносинах; 4) вони не можуть існувати поза зв'язками із процесуальними правами інших учасників правовідносин; 5) реалізація таких обов'язків забезпечується державним примусом; 6) мають правове закріплення в нормативно-правових актах, які регламентують діяльність органу виконавчої влади.

У підрозділі 2.2 *«Процесуальні форми діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративно-процесуального права»* досліджено сутність адміністративної процесуальної форми як зовнішнього виявлення однорідних дій, що стосуються реалізації завдань і функцій цих органів у послідовному, встановленому законодавством порядку, а також правові вимоги, які визначають їх адміністративну процесуальну правосуб'єктність.

Обґрунтовано, що зміст процесуальних форм діяльності органів виконавчої влади складають юрисдикційні та неюрисдикційні процесуальні форми діяльності.

Здійснено аналіз виділених процесуальних форм діяльності органів виконавчої влади, які систематизовані за наступними виділеними організаційно-правовими рівнями: 1) вищим – Кабінет Міністрів України; 2) центральним – міністерства, державні служби, державні агентства, державні інспекції та інші центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом; 3) адміністративно-територіальним – місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації.

Доведено, що реалізація юрисдикційної судової процесуальної форми діяльності Кабінету Міністрів України здійснюється за участю Міністерства юстиції України та Секретаріату Кабінету Міністрів України. Що стосується

юрисдикційної позасудової процесуальної форми діяльності Кабінету Міністрів України, то вона, в першу чергу, здійснюється шляхом реалізації дисциплінарних проваджень у системі державної служби. Важливою процесуальною формою діяльності Кабінету Міністрів України є провадження по зверненням громадян, а також стосовно прийняття та опрацювання адміністративних актів (актів публічного управління).

Особливу увагу було приділено дослідженню процесуальних форм діяльності як центральних так і місцевих органів виконавчої влади: 1) неюрисдикційних (провадження з опрацювання та прийняття нормативних актів, дозвільне провадження, провадження з реалізації контрольних-наглядових повноважень); 2) юрисдикційних (участь центральних органів виконавчої влади, їх посадових осіб у судовому адміністративному процесі, провадженні у справах про адміністративні правопорушення, дисциплінарному провадженні та провадженні за зверненнями (скаргами) осіб).

У підрозділі 2.3 «Адміністративні акти органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративно-процесуального права» з'ясовано сутність процесуальної неюрисдикційної форми щодо прийняття адміністративних актів органами виконавчої влади.

Наголошено, що адміністративні акти органів виконавчої влади відіграють значну роль у публічному управлінні, оскільки вони закріплюють результат виконання завдань та реалізації функцій органів виконавчої влади, є правовою формою управлінських рішень, що має на меті забезпечення прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Обґрунтовано науковий підхід та виділено ознаки, які притаманні адміністративним актам, що приймаються органами виконавчої влади. Серед основних ознак адміністративного акта органів виконавчої влади виділено наступне: 1) є підзаконним нормативно-правовим актом; 2) прийнятий в односторонньому порядку; 3) має державно-владний характер; 4) вольовий характер; 5) видання здійснюється у межах компетенції даних органів (посадових осіб). Визначено і охарактеризовано правову природу адміністративних актів органів виконавчої влади, а також співвідношення між ними: нормативні акти, індивідуальні акти, адміністративні договори, акти-плани та акти-дії. Запропоновано науково обґрунтовану класифікацію адміністративних актів органів виконавчої влади.

Доведено, що метою процесуальної форми з прийняття адміністративних актів органами виконавчої влади є: юридичне закріплення існуючих у галузі відносин та їх правове регулювання; юридизація нових правовідносин відповідно новелам суспільно-політичного життя держави та виконання органами публічної адміністрації перспективних завдань; усунення застарілих відносин та ситуацій, що гальмують розвиток нових прогресивних тенденцій. У зв'язку з цим нормотворчу діяльність органів виконавчої влади розглянуто з позиції адміністративно-правової діяльності, що здійснюється в межах

компетенції органів виконавчої влади, яка врегульована адміністративно-процесуальними нормами і виражається в здійсненні юридичних дій, спрямованих на встановлення, зміну або припинення адміністративно-процесуальних відносин.

Доведено, що процесуальна форма діяльності з прийняття адміністративних актів центральними органами виконавчої влади в загальному вигляді включає наступні стадії: 1) ініціювання прийняття адміністративного акта; 2) підготовка проекту адміністративного акта; 3) прийняття рішення стосовно видання адміністративного акта; 4) оприлюднення прийнятого адміністративного акта та його доведення до виконавців; 5) моніторинг правових наслідків прийнятого акта.

Зроблено висновок про відсутність належного нормативного закріплення процесуальної форми прийняття адміністративних актів органів виконавчої влади. З метою усунення зазначених недоліків сформульовано пропозиції до проекту Адміністративно-процедурного кодексу та Закону України «Про нормативно-правові акти».

Розділ 3 «Органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративно-процесуального права» містить три підрозділи, в яких досліджуються види адміністративно-процесуальних відносин за участю органів місцевого самоврядування, адміністративно-процесуальна правосуб'єктність та адміністративні акти органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративно-процесуального права.

У підрозділі 3.1 «*Види адміністративно-процесуальних відносин за участю органів місцевого самоврядування*» звернено увагу на те, що особливість їх статусу у адміністративно-процесуальних відносинах впливає з конституційно-правового статусу, відповідного Розділу XI Конституції України. З'ясовано, що органи місцевого самоврядування є самостійним суб'єктом адміністративно-процесуального права, беруть участь у адміністративно-процесуальних відносинах подвійного характеру: внутрішніх та зовнішніх. Встановлено та розкрито складові частини адміністративно-процесуальних відносин за участю органів місцевого самоврядування: управлінські адміністративно-процесуальні відносини; судочинні адміністративно-процесуальні відносини та деліктні адміністративно-процесуальні відносини. Участь органів місцевого самоврядування в судовому адміністративному процесі визначена як здійснення цими органами, їх посадовими особами процесуальних дій з метою реалізації повноважень у процесуальному порядку та забезпечення законності.

Наголошено, що деліктні адміністративно-процесуальні відносини за участю органів місцевого самоврядування виникають у разі розгляду і вирішення справи про притягнення особи до адміністративної відповідальності, накладення адміністративних стягнень, а також застосування інших заходів адміністративного примусу.

Підрозділ 3.2 «Адміністративна процесуальна правосуб'єктність органів місцевого самоврядування» присвячено дослідженню адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів місцевого самоврядування через призму реалізації публічно-владних повноважень. Такий підхід дозволив розглядати її з позиції адміністративної процесуальної правоздатності, адміністративної процесуальної дієздатності та визначених законом процесуальних прав та обов'язків. Доведено, що до останньої варто відносити не лише правову можливість бути учасником відповідних правовідносин і пов'язані з цим права, але й здійснювати адміністративно-процесуальні обов'язки, покладені законом. Обґрунтовано, що зміст адміністративної процесуальної правосуб'єктності залежить від нормативної регламентації правової поведінки учасників та особливостей окремих видів адміністративно-процесуальних правовідносин. Наголошено, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність об'єднуючи у собі правомочності процесуальної правоздатності і дієздатності, характеризує обсяг процесуальних прав й обов'язків суб'єктів адміністративно-процесуальних правовідносин.

Підрозділ 3.3 «Адміністративні акти органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративно-процесуального права» розглянуто через правотворчу діяльність органів місцевого самоврядування, що спрямована на досягнення таких основних цілей: регулювання питань організації місцевого самоврядування; регулювання здійснення окремих державних повноважень, делегованих органам місцевого самоврядування; оновлення нормативно-правової бази у відповідності до суспільно-політичних, економічних та правових змін; систематизація чинних правових актів. Нормотворчий процес, який здійснюється в органах місцевого самоврядування, являє собою складну систему організаційних дій (процедур), результатом яких є видання адміністративного акта.

На підставі аналізу робіт, присвячених питанню сутності і змісту правотворчості, виділено і розглянуто стадії, характерні для процедури прийняття адміністративних актів органами місцевого самоврядування. Виділено особливості процедур прийняття адміністративних актів органами місцевого самоврядування та види таких актів. Приділено увагу гарантіям законності та ефективності адміністративних актів органів місцевого самоврядування як суб'єкта адміністративно-процесуального права.

Розглянуто перспективи розвитку законодавства, яке спрямоване на законодавче закріплення чіткої, виваженої, науково обґрунтованої адміністративно-процесуальної форми вирішення конкретних індивідуальних справ органами місцевого самоврядування. Таким актом мають бути встановлені стадії та врегульовані всі етапи процедур розробки й прийняття адміністративних актів органами місцевого самоврядування. З цією метою запропоновано доповнити Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначеними положеннями.

Розділ 4 «Громадські об'єднання як суб'єкти адміністративно-процесуального права» містить три підрозділи, присвячені дослідженню місця та особливостей громадських об'єднань в системі органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, їх адміністративної процесуальної правосуб'єктності та розкриттю громадських об'єднань як суб'єктів управлінського та деліктного процесів.

У підрозділі 4.1 *«Місце та особливості громадських об'єднань в системі органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права»* на підставі аналізу законодавства про громадські об'єднання виокремлено дві групи останніх. До першої групи віднесено громадські об'єднання зі статусом юридичних осіб або без такого статусу (політичні партії, громадські організації, релігійні організації), діяльність яких не спрямована на одержання прибутку. До другої групи віднесені громадські об'єднання зі статусом юридичної особи, які мають право здійснювати відповідно до закону підприємницьку діяльність безпосередньо, якщо це передбачено статутом громадського об'єднання, або через створені в порядку, передбаченому законом, юридичні особи (товариства, підприємства), якщо така діяльність відповідає меті (цілям) громадського об'єднання та сприяє її досягненню. Наголошено, що законодавче закріплення вказаних статусів громадських об'єднань відповідає європейським тенденціям і являється кроком до гармонізації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС.

Доведено, що характерною особливістю правової природи громадських об'єднань як суб'єктів адміністративно-процесуального права являється можливість в деяких випадках приймати участь у сфері публічного адміністрування (в публічно-правових відносинах) в якості суб'єктів владних повноважень. З'ясовано, що громадські об'єднання незалежно від назви та організаційно-правових форм діяльності є повноправними суб'єктами адміністративно-процесуального права, оскільки вони своїми діями потенційно здатні (мають право) та можуть породжувати процесуальні правовідносини за наявності відповідних юридичних фактів з метою вирішення індивідуально-конкретних справ. Наголошено, що громадські об'єднання займають виняткове місце в системі органів публічної адміністрації та суттєво впливають на здійснення публічного адміністрування в цілому, оскільки приймають участь в більшості адміністративно-процесуальних відносинах – адміністративно-процедурних, адміністративно-деліктних і в рамках адміністративного судочинства.

У підрозділі 4.2 *«Адміністративна процесуальна правосуб'єктність громадських об'єднань як учасників судового адміністративного процесу»* доведено, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність громадських об'єднань складається з адміністративної процесуальної правоздатності та дієздатності і реалізовується лише за умови виникнення адміністративно-процесуальних правовідносин у вигляді спеціальної (конкретної)

правосуб'єктності як сторони (позивача та відповідача), як третьої особи, як процесуального представника, як скаржника в апеляційному, касаційному провадженні та як заявника в провадженні за нововиявленими обставинами. Зазначено, що для кожного учасника адміністративних процесуальних відносин адміністративна процесуальна правосуб'єктність має особливості, які позначаються на обсязі процесуальних прав та обов'язків при здійсненні адміністративного судочинства.

З метою вдосконалення нормативно-правової бази, що регламентує участь суб'єктів в адміністративному судочинстві, запропоновано доповнити статтю 52 Кодексу адміністративного судочинства України конкретними положеннями щодо процесуальних наслідків участі неналежних сторін поряд із належними.

У підрозділі 4.3 «Громадські об'єднання як суб'єкти управлінського та деліктного процесів» наголошено, що ефективна діяльність органів публічної адміністрації неможлива без чіткої правової регламентації управлінських та адміністративно-деліктних проваджень.

Звернено увагу, що громадські об'єднання беруть участь в наступних управлінських провадженнях: 1) власне управлінських – нормотворчі та контрольно-наглядові; 2) щодо надання адміністративних послуг; 3) провадження за зверненням громадян. Виділено особливості адміністративно-деліктного процесу за участю громадських об'єднань. Дана особливість проявляється в тому, що чинне законодавство України двояко визначає адміністративну відповідальність громадських об'єднань, що тягне за собою проблему притягнення до адміністративної відповідальності громадські об'єднання, які не є юридичними особами, оскільки спеціальними законами у сфері оподаткування, пожежної безпеки, санітарного нагляду встановлюється адміністративна відповідальність лише юридичних осіб.

ВИСНОВКИ

У роботі наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми визначення та характеристики сутності органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, у результаті чого сформульовано низку наведених нижче висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. Доведено необхідність запровадження у правовий обіг України концепції публічної адміністрації за ряду обставин: 1) формування теоретично обґрунтованої моделі єдиних правил і процедур діяльності суб'єктів, які виконують публічно-владні функції на концептуальних засадах; 2) необхідністю адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу, але при цьому європейський досвід розуміння

публічної адміністрації має застосовуватись у тій частині, яка не суперечить Конституції України та дозволяє вдосконалити (а не змінити) систему й механізм публічного управління відповідно до кращої європейської практики та європейських стандартів; 3) забезпечення балансу «людиноцентристської» та «соціоцентристської» концепцій розвитку держави, що передбачає позбавлення державних інституцій «монополії влади» та запровадження механізму делегування публічно-владних повноважень іншим інститутам громадянського суспільства; 4) активній громадянській позиції сучасного Українського суспільства щодо участі в реалізації публічних функцій держави за умови, що це передбачено та врегульовано нормативними актами.

Наголошено, що адміністративно-процесуальне право знаходиться на етапі становлення як галузі національного права, під якою доцільно розуміти сукупність адміністративно-процесуальних норм, інститутів і принципів регламентації порядку вирішення індивідуально-конкретних справ у сфері публічного управління. Вирішення індивідуально-конкретної справи у сфері публічного управління трансформується у адміністративно-процесуальну форму, яка завжди пов'язана із реалізацією матеріальної адміністративно-правової норми.

Обґрунтовано підхід щодо доцільності розгляду структури адміністративно-процесуального права з позицій поділу на три підгалузі:

1) управлінське адміністративно-процесуальне право, яке складається із позитивної правозастосовної діяльності органів публічної адміністрації, що поділяється на зовнішнє управлінське адміністративно-процесуальне право та внутрішнє управлінське адміністративно-процесуальне право;

2) адміністративно-деліктне процесуальне право, яке пов'язане із адміністративно-процесуальною формою захисту від порушень встановлених правил (провадження у справах про адміністративні правопорушення, дисциплінарне провадження та провадження за скаргами громадян);

3) адміністративно-судове право як правосуддя у справах адміністративної юрисдикції, що врегульоване окремим процесуальним кодексом – Кодексом адміністративного судочинства України.

2. Визначено адміністративно-процесуальний статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права шляхом виділення сукупності притаманних йому характеристик, які відображають найважливіші риси у взаємозв'язку соціальних та юридичних складових.

3. Виділено критерії класифікації органів публічної адміністрації та проаналізовано групи нормативно-правових актів, які регламентують діяльність останніх як суб'єктів адміністративно-процесуального права: 1) Конституція України, 2) доктрини, програми, концепції; 3) законодавчі акти, які визначають процесуальну форму розгляду конкретних індивідуальних справ; 4) міжнародні і міждержавні договори, ратифіковані Верховною Радою України (особливої уваги потребують документи, які

регламентують запровадження у правовий обіг категорії «публічна адміністрація»); 5) укази і розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази і розпорядження органів виконавчої влади, прийнятих у межах їхньої компетенції, оскільки саме останніми на сьогодні врегульовано більшість процесуальних засад діяльності органів публічної адміністрації; 6) адміністративні договори; 7) акти органів місцевого самоврядування; 8) адміністративні акти юридичних осіб публічного права.

4. Основними напрямками діяльності суб'єктів публічної адміністрації названо неюрисдикційні (позитивні) та юрисдикційні процесуальні форми. До неюрисдикційних процесуальних форм доцільно відносити: 1) провадженням з опрацювання та прийняття нормативних та адміністративних актів; 2) сервісні провадження (з надання адміністративних послуг, дозвільні, реєстраційні, атестаційні); 3) контрольно-наглядові; 4) провадження зі звернень громадян позитивного спрямування. До юрисдикційних процесуальних форм діяльності органів публічної адміністрації: судові та позасудові.

5. Адміністративно-процесуальна правосуб'єктність органів виконавчої влади – це правова спроможність (можливість і здатність) органів виконавчої влади бути носіями прав і обов'язків та брати участь у адміністративно-процесуальних правовідносинах. Елементами адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів виконавчої влади виступають: адміністративна процесуальна правоздатність, адміністративна процесуальна дієздатність і конкретні адміністративно-процесуальні права та обов'язки.

6. Під процесуальною формою діяльності органу виконавчої влади варто розуміти зовнішній вияв однорідних дій, пов'язаних із реалізацією комплексу процедур відповідно до наданої компетенції конкретного органу та вимог до їх здійснення. Процесуальні форми діяльності органів виконавчої влади класифіковані за такими критеріями: 1) в залежності від процесуальної компетенції органу виконавчої влади; 2) залежно від виду (спрямованості) діяльності органу виконавчої влади (служба – дозвільні, реєстраційні процесуальні форми, інспекції – контрольно-наглядові; агентства – управлінські); 3) залежно від наявності чи відсутності публічно-правового спору у відповідних відносинах (юрисдикційні та неюрисдикційні); 4) суб'єкта ініціативи (за ініціативою органу публічної адміністрації – контрольно-наглядові та за ініціативою приватної особи – дозвільні, реєстраційні, сервісні); 5) наслідками для приватної особи; 6) за порядком реалізації; 7) за правовою регламентацією тощо.

7. Доведено, що процесуальна форма діяльності органів виконавчої влади завершується прийняттям адміністративного акта. Адміністративний акт органів виконавчої влади є підзаконним, владним, загальнообов'язковим, одностороннім волевиявленням-рішенням зазначених органів (посадових осіб), що прийняте у межах їх компетенції та містить норми права або

індивідуальні приписи щодо виконання завдань і реалізації функцій цих органів, пов'язане з виникненням, зміною чи припиненням правовідносин з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів приватної особи.

Адміністративні акти центральних органів виконавчої влади класифіковано за наступними критеріями: 1) за юридичними властивостями; 2) за порядком прийняття; 3) залежно від суб'єкта видання; 4) за зовнішньою формою; 5) за предметом правового регулювання; 6) залежно від ступеня відкритості. Проведення з прийняття адміністративних актів центральними органами виконавчої влади в загальному вигляді включає наступні стадії: ініціювання прийняття адміністративного акта центральних органів виконавчої влади; підготовка проекту адміністративного акта центральних органів виконавчої влади; прийняття рішення стосовно видання адміністративного акта центральних органів виконавчої влади; оприлюднення прийнятого адміністративного акта центральних органів виконавчої влади та його доведення до виконавців.

8. Процесуальна форма прийняття адміністративних актів місцевими державними адміністраціями складається з наступних стадій: 1) розробка проекту адміністративного акта; 2) внесення проекту адміністративного акта на розгляд голові місцевої державної адміністрації; 3) правова експертиза адміністративних актів; 4) оприлюднення та доведення до відома виконавців адміністративних актів.

9. Доведено, що органи місцевого самоврядування є суб'єктом адміністративно-процесуального права, що наділені власними та делегованими повноваженнями на підставі закону, адміністративного рішення чи адміністративного договору, виступають регулятором суспільних відносин у сфері публічного управління на вирішення конкретних адміністративних справ з реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб та прав і законних інтересів юридичних осіб, і здійснюючи відповідні провадження, слугують інтересам певної територіальної громади.

10. Встановлено, що ознаками адміністративних актів органів місцевого самоврядування є: публічно-правовий, індивідуальний, зовнішній характер; наявні правові наслідки прийняття і дії; офіційна форма письмового документа; може бути оскаржений; метою прийняття є задоволення інтересів територіальної громади.

11. На сьогодні громадські об'єднання різної організаційно-правової форми приймають активну участь в управлінському та деліктному процесах, тим самим покращуючи діяльність органів публічної адміністрації в цілому та наближаючи публічне управління в Україні до європейських стандартів.

Громадські об'єднання беруть участь у правотворчих процесах органів публічної адміністрації шляхом: 1) народних правотворчих ініціатив та звернень громадських об'єднань з законодавчими ініціативами у письмовій та усній формі; 2) громадських обговорень та вивчення громадської думки;

3) проведення громадських експертиз. У чинному законодавстві участь громадських об'єднань у правотворчих процесах органів публічної адміністрації досить чітко регламентована чинним законодавством України, однак відсутня єдина процедура здійснення народної правотворчої ініціативи на загальнодержавному рівні.

Громадські об'єднання можуть здійснювати громадський контроль за діяльністю органів публічного управління в різних правових формах відповідно до законів, які регулюють їх діяльність. Тому необхідно прийняти Закон України «Про громадський контроль», який би закріпив завдання, функції і єдиний порядок здійснення процедур контролю.

Відповідно до чинного законодавства України, громадські об'єднання можуть виконувати роль громадського спостерігача в деяких управлінських процесах органів публічної влади.

На сьогодні участь громадських об'єднань у сфері надання адміністративних послуг врегульована цілою низкою законодавчих актів, проте жоден із них не закріплює порядок і організацію проведення громадянами мирних заходів (зборів, мітингів, походів, демонстрацій). Тому існує нагальна необхідність прийняття Закону України «Про свободу мирних зібрань», тим самим реалізуючи та конкретизуючи право громадян на мирні зібрання, відповідно до статті 39 Конституції України.

З метою вдосконалення Закону України «Про звернення громадян» запропоновано на законодавчому рівні врегулювати питання щодо кола суб'єктів, які мають право подавати скаргу до органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності. Оскільки даний закон передбачає подання звернення лише громадян, проте на практиці досить часто за цим же законом подаються і розглядаються колективні звернення, зокрема – громадських об'єднань.

12. У адміністративно-деліктних відносинах адміністративну відповідальність юридичних осіб поділяють на загальну та спеціальну. Підставою зазначених видів адміністративної відповідальності громадських об'єднань є порушення законодавчих актів України (законів, кодексів) і за їх порушення передбачено накладання адміністративних стягнень, відповідно до КУпАП або законів, положення яких були порушенні.

13. Виділено першочергові заходи, спрямовані на удосконалення адміністративно-процесуального статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, серед яких: 1) подальша оптимізація органів виконавчої влади за принципом функціонального спрямування, що надасть можливість наблизитися до уніфікації процесуальних форм діяльності органів виконавчої влади, що є основним чинником дотримання прав і свобод громадян та буде сприяти боротьбі з корупційними ризиками; 2) уніфікація існуючого правового масиву процесуальної

регламентації діяльності органів публічної адміністрації при здійсненні управлінського процесу шляхом продовження роботи над прийняттям Адміністративно-процедурного кодексу України та закону «Про органи публічної адміністрації»; 3) подальша адаптація та впровадження міжнародних стандартів діяльності публічної адміністрації щодо забезпечення прав і свобод громадян; 4) посилення ролі громадськості в публічному управлінні, для цього доцільно прийняти ряд нормативно-правових актів (Законів України «Про громадський контроль», «Про порядок делегування повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування») тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Монографія

1. Артеменко І. А. Органи публічної адміністрації як суб'єкти адміністративно-процесуального права : монографія / І. А. Артеменко. – Х. : Діса плюс, 2016. – 414 с.

Наукові праці у наукових фахових виданнях України:

2. Артеменко І. А. Види адміністративно-процесуальних відносин за участю органів місцевого самоврядування / І. А. Артеменко // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2016. – № 6. – С. 43-47.

3. Артеменко І. А. Дослідження органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія «Юридичні науки». – 2016. – Вип. 6. – Т. 1. – С. 28-32.

4. Артеменко І. А. Ступінь наукової розробленості проблеми щодо визначення поняття та характеристики органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 1. – С. 112-116.

5. Артеменко І. А. Адміністративно-процесуальний статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – №2. – С. 94-98.

6. Артеменко І. А. Класифікація органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2016. – № 1. – С. 83-88.

7. Артеменко І. А. Адміністративні акти органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративно-процесуального права /

І. А. Артеменко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2016. – № 2. – С. 56-61.

8. Артеменко І. А. Громадські об'єднання як суб'єкти адміністративно-деліктного процесу: питання сьогодення / І. А. Артеменко // Право і суспільство. – 2014. – № 2. – С. 115-120.

9. Артеменко І. А. Доктринальна основа визначення сутності органу виконавчої влади як суб'єкта адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Право і Безпека. – 2014. – № 3 (54). – С. 31-35.

10. Артеменко І. А. Питання реалізації процесуальних форм діяльності органів виконавчої влади : поняття, види та зміст / І. А. Артеменко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2014. – № 3 (66). – С. 119-129.

11. Артеменко І. А. Громадські об'єднання як суб'єкти контрольних проваджень : питання сьогодення / І. А. Артеменко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 1. – Т. 2. – С. 47-51.

12. Артеменко І. А. Процедура прийняття адміністративних актів органами виконавчої влади як суб'єкта адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 6-1. – Т. 2. – С. 123-127.

13. Артеменко І. А. Адміністративні акти органів виконавчої влади : питання класифікації та стадії процедури їх прийняття / І. А. Артеменко // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 6. – С. 158-160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/6_2014/49.pdf.

14. Артеменко І. А. До питання реалізації адміністративно-процесуальної правосуб'єктності органів виконавчої влади в адміністративному судочинстві / І. А. Артеменко // Право і Безпека. – 2013. – № 1 (48). – С. 34-38.

15. Артеменко І. А. Місце та особливості громадських об'єднань в системі органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3-1. – С. 193-196 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/3-1_2013/7/Artemenko%20I.A.pdf.

16. Артеменко І. А. Правова природа об'єднань громадян як суб'єктів адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 4. – С. 157-161 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/4_2013/49.pdf.

17. Артеменко І. А. Щодо співвідношення категорій «об'єднання громадян» та «громадські об'єднанням»: питання сьогодення / І. А. Артеменко // Мина справа. – 2013. – № 6 (90). – Ч. 2. – Кн. 1. – С. 224-229.

18. Артеменко І. А. Процесуальні форми діяльності органів виконавчої влади / І. А. Артеменко // Науковий вісник Ужгородського національного

університету. – Серія «Право». – 2013. – Вип. 21. – Ч. 1. – Т. 2. – С. 109-111.

19. Артеменко І. А. Напрямки діяльності суб'єктів публічної адміністрації та її процесуальні форми / І. А. Артеменко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія «Право». – 2013. – Вип. 23. – Ч. II. – Т. 2. – С. 80-83.

20. Артеменко І. А. Особливості адміністративної процесуальної правосуб'єктності громадських об'єднань: поняття, зміст та форми реалізації / І. А. Артеменко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія «Юридичні науки». – 2013. – Вип. 3. – Т. 2. – С. 9-13.

21. Артеменко І. А. Громадські об'єднання як учасники судового адміністративного процесу: права та обов'язки / І. А. Артеменко // Право і суспільство. – 2013. – № 6. – С. 136-140.

22. Артеменко І. А. Поняття адміністративних актів органів виконавчої влади / І. А. Артеменко // Право і Безпека. – 2012. – № 4 (46). – С. 36-40.

23. Артеменко І. А. Поняття та зміст адміністративно-процесуальної правосуб'єктності органів виконавчої влади / І. А. Артеменко // Право і Безпека. – 2012. – № 5 (47). – С. 56-60.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

24. Артеменко И. А. Органы местного самоуправления как участники административного судопроизводства в Украине: вопросы сегодняшнего дня / И. А. Артеменко // Закон и жизнь (Leges et Vita). – № 10/2 (298). – 2016. – С. 3-7.

25. Артеменко И. А. Общественные объединения как участники правотворческого процесса / И. А. Артеменко // Закон и жизнь (Leges et Vita). – № 3/3 (267). – 2014. – С. 6-11.

26. Артеменко И. А. Общественные объединения как участники управленческих производств относительно получения административных услуг: вопросы сегодняшнего дня / И. А. Артеменко // Закон и жизнь (Leges et Vita). – № 4/2 (268). – 2014. – С. 4-7.

27. Артеменко И. А. Государственные предприятия, учреждения и организации как субъекты административно-процессуального права / И. А. Артеменко // Закон и жизнь (Leges et Vita). – № 6/3 (270). – 2014. – С. 3-6.

28. Артеменко И. А. Особенности административно-процессуальной правосуб'єктности органов исполнительной власти как сторон и третьих лиц в административном процессе / И. А. Артеменко // Социально-гуманитарный вестник Юга России. – 2013. – № 6 (37). – С. 111-116.

Наукові праці апробаційного характеру:

29. Артеменко І. А. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми :

матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 лист. 2016 р.). – Х. : ХНУВС, 2016. – С. 14-16.

30. Артеменко І. А. Питання класифікації органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права / І. А. Артеменко // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 лист. 2016 р.). – Х. : ХНУВС, 2016. – С. 94-97.

31. Артеменко І. А. Щодо питання напрямків діяльності суб'єктів публічної адміністрації та їх процесуальних форм / І. А. Артеменко // Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни : збірник тез наук.-практ. конф. за міжнародною участю (в межах Третьої щорічної науково-освітньої виставки «Публічне управління XXI», приуроченої до Всесвітнього дня науки (м. Харків, 24 листопада 2016 року). – Х. : Магістр, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2016-5/doc/4/09.pdf>.

32. Артеменко І. А. Щодо визначення адміністративно-деліктного процесу: питання теорії та практики / І. А. Артеменко // Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України : матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15 квітня 2015 р.). – Х. : ХНУВС, 2015. – С. 17-20.

33. Артеменко І. А. Аналіз наукових поглядів щодо змісту категорії «адміністративно-процесуальна правосуб'єктність органу виконавчої влади» / І. А. Артеменко // Сучасне державотворення та право творення: питання теорії та практики : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12-13 грудня 2014 р.). – О. : Причорноморська фундація права, 2014. – С. 29-32.

34. Артеменко І. А. Щодо розуміння процесуальних форм діяльності органів виконавчої влади: питання сьогодення / І. А. Артеменко // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12 грудня 2014 р.). – Х. : ХНУВС, 2014. – С. 28-30.

35. Артеменко І. А. Суб'єкти адміністративно-процесуального права та місце серед них державних підприємств, установ та організацій / І. А. Артеменко // Сучасний стан та перспективи розвитку адміністративного права та процесу : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 жовтня 2014 р.). – О. : ОДУВС, 2014. – С. 109-111.

36. Артеменко І. А. Форми реалізації громадського контролю за участю громадських об'єднань / І. А. Артеменко // Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 квітня 2014). – Х. : ХНУВС, 2014. – С. 23-26.

37. Артеменко І. А. Громадські об'єднання у сфері охорони громадського порядку як суб'єкт адміністративно-процесуальних відносин / І. А. Артеменко // Актуальні питання адміністративної діяльності органів

внутрішніх справ : науково-практичний семінар (м. Харків, 8 листопада 2013 р.). – Х. : ХНУВС, 2013.– С. 35-37.

38. Артеменко І. А. Процесуальні форми діяльності суб'єктів публічної адміністрації / І. А. Артеменко // Актуальні правові та організаційні проблеми публічного управління та судочинства : Зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кіровоград, 12-13 квітня 2013 р.) : у 2-х частинах. – Ч. 1 : «Науково-практичні аспекти оптимізації управлінської діяльності органів державної влади. Розбудова системи місцевого самоврядування України в умовах здійснення політичної реформи». – К. : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013. – С. 39-41.

39. Артеменко І. А. До питання про визначення поняття «публічна адміністрація» в Україні / І. А. Артеменко // Людина, суспільство, держава: публічно-правовий аспект : м-ли міжнар. наук.-практ. конф. «VIII Прибузькі юридичні читання» (м. Миколаїв, 23–24 листопада 2012 р.). – Миколаїв : Іліон, 2012. – С. 186-187.

40. Артеменко І. А. Зміст адміністративних процесуальних форм діяльності органів публічної адміністрації / І. А. Артеменко // Актуальні питання державно-правового будівництва України: сучасний період : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 2–3 листопада 2012 р.) : у 2-х ч. – Ч. II – Л. : Центр правничих ініціатив, 2012. – С. 18-19.

41. Артеменко І. А. До питання структури та змісту адміністративно-процесуальної правосуб'єктності / І. А. Артеменко // Головні напрямки систематизації та вдосконалення законодавства України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20-21 жовтня 2012 р.) : у 2-х т. – Т. 2 – К. : Центр правових наукових досліджень, 2012. – С. 8-10.

42. Артеменко І. А. До питання класифікації адміністративних актів органів виконавчої влади / І. А. Артеменко // Національне та міжнародне право в сучасному вимірі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 28–29 вересня 2012 р.) : у 2-х ч. – Ч. 2 – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2012. – С. 43-44.

43. Артеменко І. А. До питання про відмінності адміністративного акта органів виконавчої влади від інших правових актів / І. А. Артеменко // Актуальні проблеми адміністративного права та процесу : Всеукраїнська наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 28 вересня 2012 р.). – Донецьк : Донецький юридичний інститут МВС України, 2013. – С. 51-53.

АНОТАЦІЯ

Артеменко І. А. Органи публічної адміністрації як суб'єкти адміністративно-процесуального права: теорія та практика. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України. – Дніпро, 2017.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми визначення органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, з'ясування адміністративно-процесуального статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, розкриття основних напрямків діяльності суб'єктів публічної адміністрації та її процесуальні форми.

Обґрунтовано, що адміністративно-процесуальне право знаходиться на етапі становлення як галузі національного права під якою доцільно розуміти сукупність адміністративно-процесуальних норм, інститутів і принципів регламентації порядку вирішення індивідуально-конкретних справ у сфері публічного управління. Вирішення індивідуально-конкретної справи у сфері публічного управління трансформується у адміністративно-процесуальну форму, яка завжди пов'язана із реалізацією матеріальної адміністративно-правової норми.

Особливу увагу приділено класифікації органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права. Так, органи публічної адміністрації були класифіковані за такими критеріями: 1) за функціональним призначенням; 2) за порядком створення; 3) в залежності від наявності або відсутності владних повноважень; 4) залежно від території впливу; 5) від обсягу адміністративно-процесуальної правосуб'єктності; 6) від суб'єкта утворення (держава, територіальна громада, юридичні та фізичні особи публічного та приватного права); 7) постійні та тимчасові; 8) коло адміністративно-процесуальних відносин, учасником яких є той чи інший суб'єкт; 8) в залежності від процесуальної форми прийняття рішень та ряд інших.

В роботі приділено увагу дослідженню адміністративно-процесуальної правосуб'єктності і процесуальних форм діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань.

Запропоновано конкретні пропозиції правового та організаційного характеру, спрямовані на формування органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права, діяльність яких спрямована на забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

Ключові слова: органи публічної адміністрації, суб'єкт, адміністративно-процесуальне право, процесуальна форма, адміністративно-процесуальна правосуб'єктність, адміністративні акти, управлінський процес, деліктний процес.

АННОТАЦИЯ

Артеменко И. А. Органы публичной администрации как субъекты административно-процессуального права: теория и практика. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание учёной степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Днепропетровский государственный университет внутренних дел Министерства внутренних дел Украины. – Днепр, 2017.

В диссертации рассмотрены основные этапы становления понятия «органы публичной администрации» и доказано, что данная дефиниция является шире категории «субъект государственного управления» как по сфере управленческой деятельности, так и по кругу субъектов, подпадающих под названные понятия. В результате доказана необходимость введения категории «органы публичной администрации» в юридический оборот, что будет соответствовать как современному состоянию доктринальных исследований в области административно-процессуального права, так и тенденциям, связанным с адаптацией национального законодательства к законодательству Европейского Союза.

Доказано, что органы публичной администрации как субъекты административно-процессуального права – это система государственных и негосударственных институтов, целью создания которых является обеспечение реализации как публичного, так и частного интереса, наделенные собственными или делегированными полномочиями органов государственной власти, реализующих в ходе административно-процессуальной деятельности свой процессуальный статус с целью признания, реализации и защиты прав и законных интересов физических и юридических лиц в сфере публичного управления.

Выделены признаки, характерные для органов публичной администрации по праву ЕС и дано авторское определение понятия «органы публичной администрации как субъекты административно-процессуального права».

Особое внимание уделено исследованию становления и развития теоретико-методологических основ административно-процессуального права в Украине в доктринальном и функциональном аспектах.

Обосновывается, что административно-процессуальное право находится на этапе становления как самостоятельная отрасль национального права под которой целесообразно понимать совокупность административно-процессуальных норм, институтов и принципов, регламентирующих порядок разрешения индивидуально-конкретных дел в сфере публичного управления.

Доказано, что именно с помощью административно-процессуального права физические и юридические лица публичного и частного права могут реализовать закрепленные действующим законодательством материальные административно-правовые нормы, тем самым обеспечить непосредственную реализацию своих прав путем обращения в органы публичной администрации, которые наделены соответствующей процессуальной компетенцией по решению индивидуально-конкретного дела как положительного, так и юрисдикционного характера.

Обосновано, что одним из определяющих условий участия органов публичной администрации в административно-процессуальных отношениях является наличие в них административной процессуальной правосубъектности.

Доказано, что к органам публичной администрации как субъектам административно-процессуального права целесообразно относить: Кабинет Министров Украины; центральные и местные органы исполнительной власти; органы исполнительной власти со специальным статусом; коллегиальные органы государственной власти; органы местного самоуправления; другие юридические лица публичного и частного права, наделенные собственными или делегированными полномочиями.

Опираясь на существующие научные подходы к определению административной процедуры, правовой формы, а также положений проекта Административно-процедурного кодекса Украины в разных редакциях, выделены основные признаки административно-процессуальной формы.

Предложены конкретные предложения правового и организационного характера, направленные на формирование органов публичной администрации как субъектов административно-процессуального права, деятельность которых направленных на обеспечение прав, свобод и законных интересов физических и юридических лиц.

***Ключевые слова:** органы публичной администрации, субъект, административно-процессуальное право, процессуальная форма, административно-процессуальная правосубъектность, административные акты, управленческий процесс, деликтный процесс.*

SUMMARY

Artemenko I. A. Public Administration Authorities as Subjects of Administrative and Procedural Law: Theory and Practice. – Manuscript.

The thesis for a doctoral degree by the specialty 12.00.07 – Administrative Law and Procedure; Financial Law; Informational Law. – The Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs of Ministry of Internal Affairs of Ukraine. – Dnipro, 2017.

The author of the thesis has accomplished theoretical generalization and new solution of scientific problem of determining public administration authorities as subjects of administrative and procedural law, clarifying administrative and procedural status of public administration authorities as subjects of administrative and procedural law, revealing the main areas of the activities of public administration subjects and their procedural forms.

Particular attention has been paid to the classification of public administration authorities as subjects of administrative and procedural law and clarifying their administrative and procedural legal personality and procedural forms of the activities.

The author has suggested concrete propositions of legal and organizational nature aimed at the formation of public administration authorities as subjects of administrative and procedural law, which activities are aimed at ensuring the rights, freedoms and lawful interests of individuals and legal entities.

Keywords: *public administration authorities, subject, administrative and procedural law, procedural form, administrative and procedural legal personality, administrative acts, management process, tort process.*